

אך המאפשר לפרט חופש של יוזמה ופעור לה במיסגרת זו.

„אני חושב שאנחנו שייכים מבחינה זו למגמה הגדולה של האינטליגנציה הצעיר רה בעולם, שיש לה אידיאלים משותפים, אך שלא מצאה עדיין הגדרות המקובלות על כולם, אמרתי. שאלתי מה דעתו על מונחים כגון „סוציאליזם חופשי“, „סוציאליזם הומאניסטי“ או „סוציאליזם ליברלי“. „העיקר הוא התוכן“, אמר, „אמר, תנו עה חרשה אינה יכולה להתקיים בלי תוכנית סוציאלית ברורה.“

הוספתי כי בישראל קיים מצב כלכלי וחברתי מיוחד, השונה מן הידוע בעולם, וכי על כן אין טעם לגשת לבעיות ישרי אל במונחים האירופיים השיגוריים.

שתי ידיים

כ אשר הזכרתי לשיחה זו, בשעה 12 בצהריים, התכוננתי לפגישה קצר רה. הצרפתיים מקפידים על זמני הארוי חות, ואין הם מזמינים אדם לשעה-הצהריים אם הם מתכוונים לשבת עימו ארוי

לו. היה זה תענוג אסתטי לראות כיצד אחד המוחות הגדולים של הדור ניגש לבחון רעיון שנודע לו רק כרגע, מגלגל אותו לכאן ולכאן, ומבין מייד את הר משמעות המרחיקה-לכת הנובעת ממנו ב כמה כיוונים בעת ובעונה אחת. (מה גם שבישראל לא נערך מעולם ויכוח רציני על מיסמך זה, שהיה — לדעתי — אחד החשובים שהופיעו ב-30 השנים הראשור נות של המדינה).

„אני רואה שאינכם משתמשים במונח „המורה התיכון“, אמר. „זה נכון לגביכם. זהו מונח גיאוגרפי של אדם אירופי. הסברתי לו את הסיבות שהניעו אותנו ל השתמש במונח „שמי“ כהגדרה למרחב שלנו.“

הוא הפסיק אותי בתנועת-יד ערנית. „זה ברור לגמרי“, אמר, „רוב העמים באזור שלכם מרבי רים שפות שמויות.“

הוא גם הסכים מייד עם הנחה היסודית של המינשר, שקיימת בישראל אומה עברית חדשה, שהיא חלק מן העם היהודי. „רק הגדרה כזאת, והקביעה שאחם רור אים את עצמכם כחלק מתנועת-ההשתייכות

ה מילים שנחרטו בזיכרוני היו: „אדוני, אתה מגולל אבן מליבי!“

ביקרתי אצל ז'אן-פול סארטר בראשית 1959, בלוויית עמוס קינן. ידידתו של קינן, הסופרת כריסטיאן רושפור, סידרה את הפגישה.

סארטר גר אז ברחוב בונאפארט מס' 42, לא הרחק מכנסיות סאן-ז'רמיין-דה-פרה. (לאחר מכן עבר לסביבה שקטה יור תר, ברובע מונפארנס).

הייתי בפאריס בדרכי חזרה לארץ, אחרי שהייה בניו-יורק. נפגשתי שם לראשונה בגלוי עם מנהיג ערבי בכיר: המדינאי הר עיראקי האסם ג'ואד. שנחמנה כעבור כמה ימים כשר-החוץ של עיראק, במשטר רו של עבד-אל-כרים קאסם. דיברתי עימו על הקמת מדינה פלסטינית בגדה וברצועה (שהיו אז בידי ירדן ומצרים) ועל היחסים בין ישראל והתנועה הלאר מית הערבית.

סארטר, נמוך-קומה וממושקף, פוול קימעה בעיניו הירקרקות, קיבל את פני באדיבות צרפתית קרינה. סיפרתי לו על ציפיתי עם ג'ואד והגשתי לו תרגום צרפתי של הניסוח העברי, המיסמך ש פורסם שנתיים לפני כן על-ידי הפעולה השמית, ושבהיבטור השתתפתי יחד עם נתן ילין-מור, בועז עברון ואחרים. הסברתי לסארטר שאנו דוגלים בכריתת ברית היסטורית בין ישראל והתנועה הלאומית הערבית, כדי לכונן מרחב מאוחד וגיטירי ראל.

סארטר ישב בשקט, העיף מפעם לפעם מבט במינשר, והקשיב. אחרי כחמש דקות אמר את מילותיו הראשונות, שהדהימו אותי:

„אדוני, אתה מגולל אבן מליבי!“

„סינאטיה פורמלית“

מ אותו הרגע נשרה ממנו האדיבות הקרינה, ובמקומה בא יחס אחר ל גמרי. סארטר, איש-הרוח, התעורר לחיים. הוא הסביר לי את סיבת רגשי-ההקלה שלו. „אני הודהתי במשך כל חיי עם הרעיון הצינוני“, אמר. „האמנתי שזהו מיפצל גדול ומתקדם. בעיני זה היה אחד הרעיונות היפים של המאה ה-20. אני שונא את האנטישמיות. אני יודע מה עשה היטלר ליהודים. כשקמה מדינתכם, הרגשתי ב ליבי שזה יום גדול, שהנה נעשה מעשה גדול של צדק היסטורי.“

הוא הסתכל בי בעיניים עצובות. „ר הנה, עברו כמה שנים. מדינתכם הלכה בדרך המנוגדת לכל נימי נפשי. אתם אחת המדינות השובניסטיות ביותר בעולם. דבק בכם מיליטריזם מכוער ומסוכן. אתם בני-בריתם של כל היסודות הראקציוניים, האימפריאליסטיים ואף הפאשיסטיים בעור לם. אתם עומדים בשורה אחת עם מדכאי אלג'יריה.“

„אתם רומסים את המיעוט הלאומי שלכם, כפי שרמסו את היהודים במשך אלפי שנים. אתם מתנייחים בצניחות אכזריות לטראגדיה של הפליטים הערביים — אתם, בני היהודים שהיו עם הפליטים בה"ה יריעה!“

„נוכחתי לדעת שעזרתי להקים עוד מדינה שובניסטית קטנה אחת.“

„מה הייתי צריך לעשות? אין אני יכול למתוח בגלוי ביקורת על מדינתכם, פן יקבל הדבר כאילו אני עוזר לאנטישמיות, שנואית-נפשי. איני יכול לעזור לי מדינתכם, כי כל מעשה מתנגדים לי מצפוני.“

„לכן אני יושב בשקט מן הצד. אני שומר על יחס של סימפאטיה פורמלית.“

„לכן אני גם כלייך מתרגש שכאני שור מע את דברך. אם ישנם בישראל עצמה אנשים המתנגדים לדמות הנוכחית של הר מדינה שלכם, והמבקשים לשנות אותה ברוח זו — הרי ניתנת לי האפשרות ל הודותה עם המדינה מבלי להודותה עם מעשיה הנוכחיים. לכן אני מודה לכם!“

ובמחווה ספונטאנית, שקצת הביכה אותי, הוסיף לי את שתי ידי.***

סארטר התעמק במיסמך שהגשתי

* על שיחה זו דיווחתי בגליון העולם הזה 1114.

** ישראל, בהנהגת דויד בן-גוריון וי שיטתו פרט, תמכה אז במתנתלים האירור פיים הקיצוניים באלג'יריה, נגד מילחמת השחרור האלג'ירית. שנתיים לפני כן שירתה ישראל את בריטניה וצדפת הר קולוניאליסטיות במיצע-קדש.

*** דיווחתי על אותה שיחה בגליון העולם הזה 1116).

פגישה עם סארטר

מאת אורי אבנרי

כות. אך כאשר נפרדתי ליד דלת דירתו, כבר הגיעו מחוגי השעור לשעה 2. היתה זאת מחווה מודגשת של אחרה. הוא הושיט לי שוב את שתי ידיו.

לפני שנפרדנו, שאל אותי מה יש בכור חו לעשות כדי לעזור לנו בישראל. עניתי שהעיקר הוא לתת פירסום לדיעותינו ב רחבי העולם. בו במקום הזמין אותי לכתוב מאמר לכתבה-העת שלו, טאט מודרן („זמ גים מודרניים“). אחד הביטאונים האיני טלקטואליים המכובדים בעולם, ולפרט בו את הרעיונות שהעליתי בשיחה.

עשיתי זאת, וכעבור חודשיים פורסם המאמר באותו כתב-עת. בצורה בלתי רגילה נאמר בהקדמה, כי המערכת הזמיר נה מאמר זה. אחרי שנפגשתי בפאריס עם אישים רבים, וביניהם ז'אן-פול סארר טר, המערכת הוסיפה גם כי הרעיון השמי צריך לעזור עניין בעולם, וכי הוא בעל חשיבות מרובה לעתיד ישראל.*

למארחי המפ"מים בקשה מיוחדת לזמן אותי אליו. הדבר לא מצא כל-כך חן בעיני המארחים, אך לא היתה להם בריר רה. ייבתי עימו במלון דן במשך שעות, בנוכחות סימאן דה-בבואר, שעשתה עלי נפגשתי עם סארטר כמה פעמים לאחר מכן. פעם, כשבא לביקור בארץ, הגיע רושם מן בחיגיו הצלול שלה. בניגוד ל סארטר, היא היתה גם מוכנה לדבר קצת אנגלית, כשהיה צורך להבהיר נקודה מסוימת. סארטר אמנם ידע אנגלית היטב, אך בהחלט סירב לדבר בה.

דבקו של סארטר במפ"ם היתה תופי עה מעניינת כשלעצמה. היא העידה על נאמנותו הרבה, וגם על תמימות מסוימת. כי הוא שמע רק את דיבריהם של דוברי מפ"ם בצרפת. שהיו תמיד לאין שיעור יותר רדיקליים מאשר הנחת מפ"ם בארץ. קשה היה להבין מה שותף לסארטר וי

של האיזור כולו, יתנו בסיס לקיום הר מדינה. העיר.

מוחו כבר תר הלאה, לפינות אחרות של הבעיה. הקביעה שבישראל קיימת אומה חדשה, שהיא חלק מן היהדות הר עולמית, נראתה לו גם כפתרון לבעייתם של יהודי העולם. הם יוכלו לשמור על זיקה הדדית עם ישראל, מבלי להיות אחרי אים למדיניותה. כך ייגאלו יהודי ברית המועצות מן המיצר שלתוכו נקלעו, כאשר הם מוחזקים כאחראיים למעשיה של ישר אל.

במיוחד עניינה את סארטר בעיית מעמך דה של ישראל במאבק הבינונשי העולמי. אף שהתרחק מברית-המועצות, בעיקבות הפלישה להונגריה, בלטה בדבריו עימה אנטי-אמריקאית מובהקת.

הסברתי לו שרק איחוד מרחבי, אשר יחסל את מילחמת-האחים של העמים הר שמיים, יאפשר את סילוק הנושים הזרים מן המרחב ואת כינונה של מדיניות ניטראל לית אמיתית במרחב כולו.

„יש צורך להיפרד מן הגושים הגדולים“, קבע. „אחרים חייבים להיפרד מרוסיה. אתם חייבים ל היפרד מאמריקה.“

הזכרתי שעם ראשי הפעולה השמית נמנה ילין-מור וכמה אישים אחרים מצמ רת לחי. שהעלו עוד בשנות ה-40 את הרעיון של „ניטראליזציה של המימורה התיכון“. לפתעתי, גילה סארטר בקיאות רבה בפרשה זו, והסתבר כי בשנות-המאבק קיים קשר הדוק עם לחי.*

„מה המצע הרעיוני שלכם בשטח הר חברתי?“ חקר.

הסברתי שאנחנו מתנגדים לקומוניזם וי לקאפיטליזם גם יחד, וכי איננו רוצים לא במדינה של מישרה חשאית ולא במדינה של אנארכיה חברתית. לגנד ענינו עומד מישר שהיה בו גם יסודות סוציאליסטיים וגם יסודות של ליברליזם והומאניזם — מישר שיספק למשק תיכ נון ממלכתי מיסגרת, כדי לכוון את מאמצי הפרט בכיוון הרצוי לטובת הכלל.

* המאמר פורסם בגליון העולם הזה 1129. תחת הכותרת „גל חדש“. במקור היתה הכותרת „מילחמת-האחים השמית“.

ליעקב חזן, למשל, מילבד הזיקה הפורמית לית למילה סוציאליזם.

חרדה או הונאה?

ה מיבחן הגדול של סארטר בא ערב מילחמת ששת-הימים.

בימי-החרדה הגדולים, כאשר העולם כולו האמין כי צפויה לישראל סכנת השמדה, התגבר סארטר על כל הסתייגור יותני ממדיניות-ישראל ויצא בקול-קורא פרו-ישראלי ברור. עורך טאט מודרן, קלוד לאנסמן, אף הדיחם את השמאל הר צרפתי כאשר קרא שהוא מוכן להתחבר עם האימפריאליזם האמריקאי, אם הדבר דרוש כדי להציל את ישראל.

בשיא ימי-החרדה קראתי מעל דוכן הר כנסת את דבריו של סארטר, ואני זוכר את הבעת-השימחה שעל פני החיכים. באה המילחמה, והניצחון המוחץ של ישראל. בדיעבד החלו רבים בצרפת מאמי גים כי ישראל ביימה את כל המשבר, כי החרדה היתה כולה מפוברקת, טכסיס מחור כם כדי להכין מסע של התפשטות וכיכור שים.

סבורני כי פארטר עצמו סבר כי הוא רומה. על כל פנים, הוא חזר לשתיקתו הרועמת ככל הי נוגע לישראל. את עיקר מאמציו הקדיש לשמאל החדש הצרפתי, למהפכת 68 ולקבוצות רדיקליות.

בעיני, פרשת סארטר היא טרגדיה ישראלית. תוך 32 שנות קיומה, איבדה ישראל את אהדתם של טובי האנושות. גדולי הרוח, אנשי הקידמה ושוחרי-הצדק, שהיו התומכים הנלהבים ביותר של הציר נות, את מקומם תפסו רודנים פאשיסטיים למיניהם, גזענים דרוס-אפריקאים, עריצים ושוודים של רפובליקות-בנות, טיפוסים כמו השאה הפרסי, רונלד ריגן ויוזף סטראוס — אנשים שאטר שנא ותעב, אם זוהי ריאליסטיקה — הרי זו ריאל פוליטיקה מטופשת מאד, קצרת-רואי. היא מזכירה את הערתו הללגנית המטופשת של סטאלין, ששאל באחד הוויכוחים „כמה אנגדות יש לאפסיר?“

לפארטר היו אנגדות רבות, ובי חשבון הסופי הן יהיו חשובות יותר מכך הצבא של אפריקה הר דרומית. לוגא חשב סארטר מה שחשב על ישראל זא היו עמרוי תיה של ישראל כאירופה המערית מתמוטטות.

גם הוא צדפת!

כ אשר מת פארטר, לפני שבע שבוע, שבר-כלי זקן (74) ועיוור, נזכרתי באימה המפורסמת של שארל דה-גול, כאשר תבעו שרותי-הביטחון הצרפתיים לאסור את סארטר בעוון אירגון תנועת סיוע למורדים האלג'יריים, שהטיפה ל עריקת החיילים הצרפתיים.

„סארטר?“ קרא דה-גול, „גם הוא צר פת!“

יותר מזה: פארטר היה מצפון האנושות.